

גיבון גל והלאה

המסקנה המעשית: דחיית כל יוזמה ערבית לשנים רבות, אותן אפשר היה לנצל כדי להעמיד את "בעיית פלסטין" על בסיס חדש לגמרי. אך שום מנהיגות ישראלית לא היתה מסוגלת לכך. השקט היחסי על הגבול אך הסיח את הדעת מחשיבותה הגדולה של הבעיה עצמה.

פה ושם היו גם בתשכ"ג תקריות בגבול, בעיקר בגבול הסורי. תקריות אלה יצרו התרגשות ומתח, אף העלו מדי פעם גיבורים טראגיים, כמו **שני הנחלאים** שנרצחו באלג'ור. אולם למרות הדיבורים התזוירים של אלופים בלתי-מקוריים, שלא נטשו עדיין את השיטות המיושנות של פיברוק מוראל, היה ברור לכל כי אין איום קרוב על גבולות ישראל.

האיום האמיתי היה בעל טחח ארוך, והוא שהטביע את חותמו על תשכ"ג: כניסת המרחה לעידן הגרעין והטיל. באמצעות תהליך זה כפתה בעיית ישראל-ערב את חותמה על שרשרת-המאורעות העיקרית של תשכ"ג, זו שנתנה לה את איש-השנה.

בן-גל: טרור-המדע מוזל מדע-הטרור

אחד מימי השבת, בחודש אדר, הפליט קול-ישראל סיפור מוזר על נסיונות של גבר ישראלי בשם **יוסף בן-גל** לשכנע בת של מדען גרמני כי אביה עוסק בעבודה פושעת. סיפור זה שנוסח בצורה אינפנטילית, בישר לאורח הישראלי את התחלתה של סירת-מאורעות עלתה הסתע-פניות בינלאומיות ולאומיות מרחיקות-לכת.

הרקע למאורעות האלה היה כפול: במישור הבינלאומי החלה ארצות-הברית מפעילה לחץ גובר והולך ובמישור המרחבי נערכה תחרות מדעית, טכנולוגית וטורוריסטית, בה ניסה כל צד להשיג יתרון על ידיבו ולמנוע יתרון ממנו. כך הסתכנו והשתלבו כאן גורמים ומישורים שונים ומשונים — לחצים כלל-עולמיים, דוקטרינות צבאיות, גישות פוליטיות, שיקרי לים מוסריים ואף מלחמה על עמדות-כוח בתוך המדינות עצמן.

כל אלה יחד היוו את הרקע לשרשרת המאורעות שדמתה לרכס של הרים — הגוף האמיתי של תשכ"ג.

ההר הראשון היה אפוף ערפל, וערפל זה לא נתפור

היה ברור לגמרי: בני עדות-המזרח, המהווים את מחצית תושבי המדינה, לא יסתפקו לאורך ימים במעמד של מיעוט מבוסס במוסדות השלטון, בכנסת, בעתונות. הם גם לא יתנחמו בהתפתחות הדרגתית, ולא יודינו בסבלנות עד לעליית דור חדש, שסיים בתיכופסר תיכונים ואוניברסיטות. התקוממות הכושם בארצות-הברית, אחד המאורעות ה גדולים ביותר של תשכ"ג בעולם, היה צריך לשמש השנה אזהרה לכל בר-דעת בישראל. מדינת-ישראל לא תישאר עוד זמן רב מדינת-אשכנז. השאלה היא רק מי האיש שיתלח מתוך התהליך, ושיעצב את דמותו: איש כמו חכם, איש כמו נאחי — או איש מסוג חדש לגמרי?

בחברה דמוקרטית, מוצאים תהליכים כאלה את ביטויים במסגרת מפלגתית — אם במפלגות קיימות, אם בלידת מפלגות חדשות. התקוממות עדות-המזרח עדיין לא נתנה לתשכ"ג את איש-השנה שלה — אך לא מן הנמנע כי בין אנשי-השנה הבאים יבלוט האיש שיהפוך את ההתקרי-מית הואת לעובדה פוליטית. הדבר ישנה בהכרח את החיים המפלגתיים בארץ.

שפיגל: היד הזורקת, הסופרת והמצביעה

תנוונותן של המפלגות היתה אף היא אחת התיאופעות הגדולות של תשכ"ג. אחד הגיבורים העגומים ביותר של השנה זכה לכך ששמו יתחבר עם "איום" — פליישרוים. **אברהם פליישור**, נציג הליברלים בבאר-שבע, מכר את קולו למפא"י, ובכך פתח את המשבר שהעלה את שמותיהם של חכם ונאחי. כעבור חודש הצטרף אל פליישור גיבור עגום נוסף, שהבליט עוד יותר את מהות החיים המפלגתיים בארץ. שמו של **יהודה שפיגל** התקשר עם פרשת-שוהד, שפתחה לעיני האזרח אשנב לעולם שלם של עסקי-שחיתות אדירים, העולם בו פורחות מפלגות מסויימות.

המפלגה הישראלית היא עסק — גוף הסותר בקרקעות ובמטבע, כשם שהוא סוחר בכשרות ובאדיאלים. חשבונות עיסקים טהורים (שאינם טהורים כלל) מכתיבים לה, במידה רבה מאד, את טכסיסה הפוליטיים — כפי שנתגלה ביום ה'20 בפברואר, אחד התאריכים הגדולים של תשכ"ג, כאשר נכשלה הכנסת בנסיונה למחוק את חרפת המימשל הצבאי. אין זה מיקרה ששפיגל היה שייך למפלגה דתית, וכי בהצבעה על המימשל מכרו הסיעות הדתיות את קולותיהן בצורה המכוערת ביותר. כי יש קשר הדוק מאד בין תהליך ההתנוונות של המפלגות לבין תהליך הכפייה הדתית, שהטביע אף הוא את חותמו של תשכ"ג.

מפרשת "המשגיח המעופף" ועד פרשת המטבחיים של האוניה שלום, מלאה השנה פרשות שהוכיחו כי הכפייה הדתית נמצאת בתהליך של אופנסיבה מתמדת. יש והיד הדתית זורקת אבנים, יש והיא מורמת בכנסת, יש והיא סופרת כסף, יש והיא מעלעלת בספרי חוקים בבית-המשפט, יש והיא רושמת הנחיות לרבנים. אך אף לרגע אחד אין היא נתח.

הלחץ יוצר לחץ נגדי, ותשכ"ג ראתה סימנים בולטים של התקפת-נגד — הן באולם בית-המשפט, הן על מדרגות הסוכנות היהודית, שם שבתו בני ישראל את שביחתם הגדולה.

קרוב לוודאי כי הכפייה הדתית תביא, באחד הימים, להתפוצצות גדולה. התפוצצות זו, כמו התקוממות בני עדות-המזרח והתמוטטות המיבנה המפלגתי, עשויה לתת לשנים הבאות את אנשי-השנה שלהן. בתשכ"ג ניכרו רק סימניה הראשוניים.

אלמגור: בעיה במקרה, מוות בשדה

עיתיד-בעיות של המדינה, שהעניקה לכמה שנים קדומות אנשי-שנה כמו **מושה דיין** ו**גמאל עבד אל-נאצר**, היתה רדומה השנה. יחסי ישראל-ערב היו מונחים במקרה.

לא היה זה הישג ישראלי, אלא תולדת הזעזועים העמוקים שפקדו את המרחב — החל בנהפכת תימן וכלה במלחמת כורדיסטאן. מבינה ישראלית, היתה לזעזועים אלה רק תכונה בולטת אחת: ישראל היתה בחוץ. ידה של ממשלת ישראל לא בחשה בקדרה. קולה לא נשמע. אמצעיה לא הופעלו. על כן גם לא עניינו אותה התוצאות. היא ידעה מראש כי ינצח מי שינצח — פיאודל או סוציאליסט, מלך או מהפכן — יחסי ישראל-ערב לא ישתנו.

התועלת היחידה שהפיקה ישראל מן המאורעות הסוערים סביבה היתה פאסיבית בתכלית: אי-הטרדה. כל הערבים קיבלו, למעשה, את הקו שהותווה על-ידי גמאל עבד אל-נאצר: יש להניח את "בעיית פלסטין" במקרה, עד אשר יתאחד העולם הערבי כולו ויפתור תחילה את בעיותיו החברתיות הפנימיות. עד אז מותר להשתמש בישראל בתור שער-לעזאל מילולי, או בתור שוט לייסר בו יריבים, אך אסור לתת לה אפשרות להפעיל את צבאה.

מי הכיר לפני תריסר חודשים את השם **לוי נויפלד**? זה הוא לא היה אלא אחד מ-2.2 מיליון תושבי ישראל, שטרנס צעיר ואלמוני. אך בתום תשכ"ג היה מפורסם. הארץ כולה התעניינה בו, המישטרה הקדישה את מיטב מאמציה לגילוי עקבותיו, העתונות תרה בקהלתנות אחרי כל ידיעה שניתן לקשרה בשמו, לצורך הגברת התפוצה.

נויפלד, איש-המפתח בשרשרת רציחות "העושים", היה גיבור אחת מאותן פרשות הצעות בכל שנה — פרשות מיקריות, שאינן קשורות בתהליכים גדולים. נושאי פרשות אלה הם גיבורי היום — או השבוע, או החודש — מבלי להשאיר אחריהם עקבות עמוקות.

גיבור כזה היה שותפו של נויפלד בלוח האגשים המבוי-קשים על-ידי המשטרה: **נחמן פרקש**. במשך השנה הפך

בן-גל הולך-אל בית-האשכנז באזור

אסיר הנמלט לדמות אגדתית. לעיני הציבור נצטייר כרובין ד ישראלי — איש בודד, נרדף, מגודל-זקן, חמוש אקדחים, לו אישם באחת המערות וניזון מאבטיחים. הוא הפך, חביב הקהל.

ומלאו מפריד בין פרקש, הפושע הרומנטי, ובין **הרביבני**, איש-הציבור הטראגי. החוליה המחברת העובדה כי שניהם עמדו בתקופות שונות, נגדד עיני הציבור הישראלי.

תשכ"ג הסכים בן-צבי להציג בפעם השלישית לתפקיד נשיא-המדינה — למרות תשכ"ג צעיר, ולמרות שרבים מבין שותרי-השלטון ידו תקרים שלילי. כעבור חודשים מעטים לויתו של האיש הצנוע והשקט הפכה של צכרת המישטר, שמצא את היפוכו ה של המוני ירושלים. השבת שמחת יום-אבל הנשיא, שללה מן השנה את אחד

הה בידי אלוהים, אך בחירת יורשו כבר נאשר תפס זלמן שזר את מקומו, כבר ראשון למה שעומד היה להתרחש, הקדמה של תשכ"ג.

זופה של מדינות אשכנז

היתה שרשרת המאורעות שביטאה השנה הליכיים העמוקים בחיי המדינה: התחלת בני עדות-המזרח. יחד בשנת תשכ"ב, בהופעת **המחתרת** בלתי-יחשובה כגורם, אך חשובה היא נמשך בחירתם הגוברת והולכת של לצמרת המפלגות, תופעה שמצאה השנה בהצבת **אליהו נאורי** בראש רשימת אן בעיקר התגלם הדבר בהופעתן של ליעילות בהנהגה אישים עצמאיים, כגון חל נצחון באשדוד, ו**דוד חכם**, שהפיל שבוע ושנחל לאחר מכן הישג לא-מבוסס

ים רק את התחלתו של תהליך, שאין יוון וקצב התפתחותו. רק דבר אחד

שטראוס הולך-לכור האטומי בישראל

לגמרי גם לאחר מכן. היה זה שלב המלחמה הסודית בין מנגנוני-החושך.

בשלב זה למדו שרתי ישראל הרבה על פיתוח כלי-מלחמה חדשים במצריים. הם ידעו כי מצריים בנוה מטוסי קרב על-קוליים, בעזרת מומחים גרמנים. הם ידעו גם כי בסביבות קאהיר מפתחים מדענים גרמנים שכירים טילי קרקע-קרקע.

שני גילויים אלה, עם כל חומרם, לא היו מפתיעים או מדהימים. לפני שנתיים שילח דויד בן-גוריון, בנוכחות פמליה בטחונית, את הטיל שביט 2 לצורכי תעמולת הבחי-רות. לאותו טיל לא היתה משמעות בטחונית כלשהי, אך הפירסומת שליחתה אותו השמימה עוררה דחקא רושם בטחוני מובהק — ודריבנה בהכרח את הנשיא המצרי להכ-פיל את מאמציו בכיוון זה, ולוא רק מטעמי יוקרה.

יתר על כן, במיקרה הטוב ביותר לא היה הנשק המצרי בשטחים אלה יכול לעלות באיכותו על הנשק המצוי בידי ישראל.

אולם פרט אחד הסעיר את שרותי-הביון הישראליים, שוב לא נתן להם מנוח. היו בידיהם הוכחות ברורות כי המצרים מנסים לצייד את טיליהם בראשי-מלחמה רדיו-אקטיביים כלשהם, אולי תוך שימוש בקובאלט. מעולם לא הוברר סופית אם אומנם הצליחו המצרים כי מאמצים אלה — ואם בכלל יאומנם הוברר מכחינה מדעית